

S P O L E Ā N O S T
D I V A D L O
K O N C E R T Y

to jsou přehlídky módního odívání

M Ó D N Í N O V I N K Y
P R O N O V O U S E Z Ó N U

ze značkové prodejny

D Ů M P Á N S K Ý C H O D Ě V Ů

Gottwaldova ulice 39

Program vydalo Státní divadlo v Ostravě v redakci Evy Sýkorové, obálka
a grafická úprava Lubomír Kus. Cena 2 Kčs T 11 80878

**JOHANN
SEBASTIAN
BACH**

**VĚČNÁ
KRÁSA
VŠEHOMÍRA**

**LUIGI
DALLAPICCOLA NOČNÍ
LET**

OPERA STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ, LAUREÁT STÁTNÍ CENY

1753. Jan. 19. Reg. 1753.

uerblausigster Fürst,

Quärigster Herr,

*III. Königl. Hoheit ubermis in tiefstem Devotion
 gemeschliche gemaige Arbeit von demigen Vismufft,
 welche in der Musiquelkunst, mit gemaigster
 thätigster Bitte, Sie wollen dieselbe nicht nur der
 gemaigsten Composition, sondern auch der Welt der
 musikalischen Clemenz mit quärigstem Augenmerk,
 auch mit dem gemaigsten in der musikalischen Protection
 zuzuführen gemaigen. Ich habe einige Jahre mit
 Sie haben bey einem hohen Gnade die in der
 und Directorium in der Music gefahrt, auch
 aber mit dem gemaigsten Gebrauchung ungenügend,
 denen wir die gemaigsten in der Vermeidung
 denen mit dieser Function verbundenen Occi-
 denten ungenügend müssen, welche aber gemaig*

Das Kyrie und Gloria der 1ten Messe begleitendes Dedications-Schreiben Joh. Seb. Bachs
 an den Kurfürsten Friedrich August von Sachsen.

Erste, mit Genehmigung des Reichs der Sachsen erfolgte Reproduktion des in der K. Bibliothek zu Dresden
 befindlichen Originals.

JOHANN SEBASTIAN BACH

(1685-1750)

je dovršitelem vývojové epochy, která od pozdní doby gotické přes renesanci tvořila mohutný proud vývoje hudby polyfonní. Velký rozvoj varhan a vše, co s ním souviselo, vynesl instrumentální hudbu neobyčejně vysoko. A Bach ve své hudebnické praxi si osvojil vše, co bylo typické pro tehdejší hudbu německou, i to, co mu mohly poskytnout nástrojové, formotvorné a slohové vymoženosti velkých skladatelů italského baroka. Tak dospěl k velkolepé syntéze všech tehdy známých skladebných prostředků. Jeho varhanní dílo, zahrnující všechny formy kontrapunktické techniky, dokazuje nejen jeho naprostou technickou virtuositu, ale i bohatost invence, nevyčerpatelné variační umění a schopnosti básnivě a myslitelské. Proto předstihl Bach svým varhanním dílem všechny své předchůdce a vrstevníky. Z Bachova početného varhanního díla uvádíme fantazii a fugu g-moll. Již z názvu lze usoudit, že je zde spojen nejmělejší let fantazie s přísnou logikou skladebné práce a architektury. Bach tak povýšil fantazii na jeden z prvních samostatných instrumentálních útvarů, na moderní formu, z níž pak žila hudba celého 19. století.

Fuga pak pokračuje v dramatické a modulační práci fantazie a je výsledkem vskutku geniálního zpracování fugové formy.

Tedy střed Bachova díla je ve tvorbě varhanní, kde kromě fantazií, toccat a preludií s fugami jsou i jedinečné hudební básně, chorální preludia. Odtud vycházejí Bachovy nesčetné kompozice kantátové, které dosahují vrcholu v »Pašijích podle sv. Matouše a sv. Jana, zejména pak ve Vánočním oratoriu.

Jiným druhem Bachovy tvorby, při nejmenším stejně významným jsou práce světské, suity, koncerty, partyty a sonáty. V každé z těchto děl je obsažena celá umělecká osobnost Bachova, která z tradice vytváří hodnoty nové, zakládající novou tradici.

die vornehmlichste Mühe, bey dem Ew. Königl.
Hoftheater die Opern zu componiren, und die
sonderlich Capellen conferiren, und die
zu Fortsetzung und Decoriren, gesungenen
Lieder, bey dem Hoftheater; Solche
gehörigste zu
weisen, meine höchstgeehrte
Mehrerer Vorwissen, verbunden mit
unserer pflichtigsten
Ew. Königl. Hoftheater
Componiren der
Orchestra meine
mit meine
zu

Im Königl. Hoftheater

Dresden
am 27. July
1733.

unterzeichnet
Samuel Zundt

John Sebastian Bach.

V neobyčejném rozsahu Bachova díla lze pro stručnou informaci operních posluchačů jmenovat jen skladby nejpodstatnější.

Uvedla bych je asi v tomto pořadí:

24 preludia a fugy pro temperovaný klavír

Suity a toccaty pro klavír

6 sonát pro housle, 6 sonát pro violoncello

Koncerty, varhanní skladby a kantáty

Pašie podle sv. Matouše a sv. Jana, mše h-moll, Goldbergovy variace pro klavír, Hudební oběť a Umění fugy.

cantata —

obecné barokní označení zpívané skladby. Vyspělá barokní kantáta je cyklická skladba sólová, sborová, nebo sborová se sólovými hlasy vždy s orchestrálním doprovodem. Podle povahy textu hovoříme o kantátách duchovních a světských. Duchovní kantáty bývaly součástí bohoslužby, dnes jsou provozovány koncertně.

fuga —

je třídílná skladba kontrapunktického slohu zpracovaná na základě jednoho nebo více témat podle určitých pravidel. V podstatě jde ve fuze o to, aby bylo hlavní téma provedeno postupně všemi hlasy.

(Vrcholné použití všech možných kombinací a umělostí najdeme v Bachově posledním díle Umění fugy. Je to sbírka 15 fug na jedno základní téma.)

OPERA STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ, LAUREÁT STÁTNÍ CENY

VĚČNÁ KRÁSA VŠEHOMÍRA Balet Státního divadla v Ostravě

scénický koncert z díla Johanna Sebastiana Bacha

Překlad německého textu: Vladislav Hamšík

Režie: zasloužilý umělec Ilja Hylas

Výtvarník: Otakar Schindler j. h.

Choreograf: zasloužilý umělec Emerich Gabzdyl

- Chorálová předehra »Wir glauben all' an einem Gott«
- Árie »Věčná krása Všemomíra« z kantáty op. 32
- Árie »Pán k pramenům mi káže jít« z kantáty op. 112
- Árie »Svět mocných v lesku svém a kráse« z kantáty op. 59
- Fantazie a fuga g-moll
- Árie »Ježíš je mou oporou« z kantáty op. 147
- Árie »Den můj se naplní« z kantáty op. 83

účinkují:

Alena Havlicová (alt)
Karel Průša (bas)
Drahomíra Ritzová (klavír)
Miloš Urbánek (varhany)
Anna Václavíková (hoboj)
Jan Poledník (viola)
Miroslav Miencil (housle)

členové baletu:

Vlasta Pavelcová, nositelka vyzn. Za vynikající práci
Hana Šarounová, Alice Kvasnicová, Alena Žáková
zasl. umělec Albert Janíček, Rudolf Böhm, Bohuslav
Pašek, Karel Jurčík

ANTOINE DE SAINT-EXUPÉRY (1900-1944)

je pokládán za velkého, ale i do jisté míry výjimečného francouzského spisovatele, za jedinečnou osobnost, která se takřka vymyká přesnému zařazení v dějinách moderní francouzské literatury. Tento názor byl vysloven nejednou a s obzvláštním důrazem zejména těmi, kdo ho poznali osobně, žili v jeho blízkosti a měli tedy možnost cítit tím silněji, jak značně se lišil od tolika svých současníků — spisovatelů.

Jeho život byl skutečně výjimečný. Na světě je nepochybně velice málo lidí, kteří by byli v jedné osobě letci, iniciátory leteckých linek, vojáky, filosofy, vědci výzkumníky, techniky, spisovatelé a básníky, tak jako tím vším byl Saint-Exupéry. A konečně, jak nebyla nikterak výjimečná jeho smrt (za druhé světové války padlo přece tolik letců) — rozhodně měla i ona výjimečný smysl i dosah. Myšlenku, aby se jednotlivec obětoval za pospolitost, i ideu hrdinského činu ve službě celku položil tento spisovatel přímo do středu svého díla. Kolem této myšlenky se točí všechny jeho knihy. A jestliže Saint-Exupéry padl jako kapitán letectva v boji za osvobození své vlasti (k tomu je třeba podotknout, že zahynul při průzkumném letu, který si přímo vymohl), jeho smrt, smrt až téměř dobrovolná a do slova obepjatá myšlenkou oběti — stala se jakousi pečetí pravdivosti celého jeho díla. **»Budu vypadat jako mrtvý, ale nebude to pravda«, řekl jeho Malý princ ve stejnojmenné knížce před odchodem na předalekou hvězdu. Přesně a do písmene platí to dnes o jeho autorovi.**

Několik stručných údajů týkajících se jeho letecké dráhy a hlavních dat jeho biografie:

Narodil se r. 1900 v Lyonu, studoval na námořní škole a pro letectví se nadchl při vojenské službě. Než se stal letcem z povolání, prošel mnoha řemesly. V roce 1926 nastoupil konečně na lince Tolou-

se — Casablanca — Dakar, později Francie — Jižní Amerika. Po prvních literárních úspěších a likvidaci linky pracoval jako reportér a žurnalista. Na přednáškovém turné projel Severní Afrikou, byl v Indočíně, Španělsku, Německu a Moskvě. V roce 1939 odjel do USA. Přes svůj věk dal se v roce 1943 znovu angažovat jako letec a 31. července 1944 byl sestřelen německým letadlem nad Středozemním mořem. Jeho literární dílo, v kontextu francouzské literatury zcela výjimečné, je spjato s jeho činností letce, ušlechtilého člověka, myslitele. V roce 1928 vychází **Jižní pošta**. Hned druhé dílo **Noční let** (Vol de Nuit, 1931) dostává cenu Femina. Taktéž **Země lidí** obdržela Velkou cenu Francouzské akademie za román v r. 1939. **Válečný pilot** z r. 1943 shrnoval jeho zkušenosti z válečných akcí. Za války v New Yorku vyšel jeho **Dopis zajatci** a **Malý princ**. Posmrtně vyšla jeho ideová závěť **Citadela**.

Když roku 1931 vyšla Saint-Exupéryho kniha Noční let napsal v předmluvě André Gide, že se mu v ní nejvíc líbila šlechetnost. Slabosti, úpadky a pády člověka už prý až příliš dobře známe a moderní francouzská literatura je prý až příliš obratná v jejich odhalování. Co však potřebujeme — řekl v předmluvě André Gide — to je právě ono saint-exupéroyovské překonávání sebe sama, jehož dosahuje vypětím vůle. Jinými slovy: Gide konstatuje, že už bylo dost knih o malosti a mizérii člověka, dost děl, v nichž byl člověk líčen na úrovni odporného hmyzu. Potřebujeme díla, v nichž by se psalo i o velikosti člověka, o jeho cti a lidské důstojnosti. Sem patří knihy Saint-Exupéryho. Učí nás věřit v člověka, naplňují nás důvěrou v člověka, jako nás učí věřit v člověka sám jejich autor, jeden z nejšlechetnějších a nejušlechtilejších spisovatelů naší doby, osobnost v nejvyšší míře mravní a skutečně hrdinská. Myslím, že jeho knihy zůstanou dlouho živé. Určitě potud, pokud zůstanou ve společnosti touha po vyšší lidskosti.

LUIGI DALLAPICCOLA

1904

Nejvýraznějším zjevem dnešní zralé skladatelské generace v Itálii je Luigi Dallapiccola.

Mezi lety 1937 — 39 psaná opera »Noční let« je prvním velkým dílem, jímž Dallapiccola jde od neoklasických inspirací do dramatických dějů moderního života, soustřeďuje se na konflikt strachu a povinnosti, pochyb a neotřesitelných jistot.

Z let 1938 — 41 pak doplňuje tuto koncepci cyklus »Zpěvy ze žaláře« na texty tří velkých vězňů, pronásledovaných pro své přesvědčení (Marie Stuartovna, Boethius, Savonarola), ztvárněný dodekafonicky a z let druhé světové války »Osvobozené zpěvy«. Tato linie vyvrcholuje zatím operou »Vězeň« z roku 1948 a je pravděpodobně jednou z nejsilnějších operních děl, napsaných po druhé světové válce.

Z jeho ostatních skladeb jmenujeme jen ty nejzajímavější — Malý koncert pro klavír a komorní orchestr, balet Maryas, divertimento Tartiniana pro housle a orchestr, Variace pro orchestr.

OPERA STÁTNÍHO DIVADLA V OSTRAVĚ, LAUREÁT STÁTNÍ CENY

LUIGI DALLAPICCOLA

NOČNÍ LET

opera o 1. jednání na vlastní libreto skladatelovo
předloha: stejnojmenná novela Antoine de Saint-Exupéry
český překlad: Vladislav Hamšík

Dirigent: Jiří Pinkas

Asistent dirigenta: Václav Návrat

Režie: zasl. umělec Ilja Hylas

Sbormistr: Karel Kupka

Výtvarník scény: Otakar Schindler j. h.

Výtvarník kostýmů: Bedřiška Ustohalová

Korepetice: Drahomíra Ritzová,

Riviére, ředitel letecké poštovní spol.
Robineau, inspektor
Pellerin, poštovní pilot
Telegrafista
Leroux
Úředníci na ředitelství společnosti

Paní Fabienová
Hlas

Inspiciant: Jaroslav Deršák
Napovídá: Marie Pečínková

Čeněk Mičák
Karel Hanuš
Jan Janda
Lubomír Procházka
zasl. umělec Jiří Herold
Jozef Ábel
Karel Kožušník
Jan Kyzlink, Karel Čepek
Míloslav Tolaš
Jitka Kovaříková
Drahomíra Drobková

Československá premiéra 31. března 1968 v Divadle Zdeňka Nejedlého

K obsahu opery

v této jednoaktové opeře je vylíčen zoufalý, ale hrdinský zápas poštovního pilota ve tmě a bouři nad Jižní Amerikou a jeho tragický závěr ve vlnách Atlantiku.

Uvádíme několik dialogů z libreta, které snad budou divákům dostatečným průvodcem hlavní myšlenkou díla.

Odehrává se v pracovně ředitele Riviéra, ředitele letecké poštovní společnosti.

Fabienová Promiňte, pane, však prosím,
(manželka poštovního pilota): povězte ale upřímně co víte,

Riviére: Milá paní, při našem povolání musíme často čekat.

Fabienová: Však co je s ním? A kdy se vrátí? Odpovězte, pane Riviére! Kdyby se neměl už vrátit, můj bože, k čemu tu svítí tato lampa, nač stojí květiny doma na jeho stole?

A co zítra? Co jeho šaty a knihy, jeho sny a práce? Nač moje láska, navždy marná?

Riviére: Věřte mi, paní . . .

Fabienová: Ten muž, jehož právě teď bouře a nebe mi berou, chce žít u mne v lásce, kde má domov a štěstí. A má-li život spravedlivý zákon, je to právo na obranu toho, co má kdo rád.

Ve jménu čeho, prosím, vzal jste lidem i poslední kousek pocitu štěstí? Kdo vám dal k tomu právo? Je tohle správný postup?

Riviére: Je. Mám na něj právo! Říkám to i teď a vám. Právo, či křivda, pro mne jsou tato slova bez valného smyslu. Já vedu muže k pocitu síly, k vědomí splněné povinnosti za každou cenu. A je mi to jedno, je-li v tom láska či bolest; ale je to život, který za něco stojí.

Scéna pátá

pilot Fabien: Sdělte mi, co mám dělat. Hlavně udejte kurs, kudy mám letět. Řeknete-li mi, abych kroužil, udělám to. Dáte-li příkaz, že mám letět na jih, tak poletím. Vy, na zemi, lidé, přece mě v tom nenecháte! Tak kde je bezvětrí? Někde přece ještě musí být . . . a vy dole to víte! Noc se změnila v proud a letadlem zmítá jak ruce černých obrů; —

Ne, to není možné, že byste mě tu opustili! Už nemohu vůbec vysílat! Dostávám jiskry do rukou. Přece mě nenecháte na pospas žívlům !! Mám už jen pět set metrů výšky !!

Riviere telegrafistovi: No tak varujte ho! Na co čekáte?

Fabien: Nemohu letět dolů, musím jen stoupat! Všechno tu jenom září — moje ruce . . . moje výstroj . . . moje křídla!

Riviére: To je konec. A on se možná usmívá . . .

Fabien: Je to krásné . . . pode mnou všechno září . . .
(napětí Riviéra a telegrafisty, jakoby povolovalo)
A benzín . . . a benzín mi došel.